गण्डकी प्रदेश सरकार

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

(आन्तरिक मामिला, शान्ति सुरक्षा तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा)

पत्र संख्याः ०८३/८४
चलानी नं. १०२७

पोखरा,
नेपाल।

मितिः- २०८३/०६/०७

श्री जिल्ला प्रशासन कार्यालय सबै,
गण्डकी प्रदेश।

विषयः-<u>कार्ययोजना कार्यान्वय सम्बन्धमा।</u>

प्रस्तुत विषयमा जल तथा मौसम विज्ञान विभाग, मौसम पूर्वानुमान महाशाखाबाट जारी भएको मनसुन विशेष मौसम बुलेटिन अनुसार यही असोज ९ देखि ११ गते सम्म गण्डकी प्रदेशका विभिन्न जिल्लामा भारी वर्षा, बाढी तथा पहिरोको जोखिम रहेको सन्दर्भमा यस कार्यालयले तयार गरेको ***मिति २०८३ असोज ८-१२ सम्मको मनसुनजन्य विपद् उच्च सतर्कता तथा पूर्वतयारी तत्काल कार्ययोजना*** आवश्यक बोधार्थ तथा कार्यार्थ यसै पत्रसाथ संलग्न गरी पठाइएको बेहोरा निर्णयानुसार अनुरोध छ।

<u>बोधार्थ तथा कार्यार्थः</u>
श्री स्थानीय तह सबै, गण्डकी प्रदेश।

२०८३।०६।०७
(अशोक कुमार नेपाली)
उपसचिव

गण्डकी प्रदेश सरकार
मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
पोखरा, गण्डकी प्रदेश।

मिति २०८३ असोज ८- १२, सम्मको मनसुनजन्य विपद् उच्च सतर्कता तथा पूर्वतयारी तत्काल कार्ययोजना

१. पृष्ठभूमि तथा उद्देश्यः

जल तथा मौसम विज्ञान विभाग (DHM) बाट प्रकाशित पछिल्ला मौसम बुलेटिन अनुसार गण्डकी प्रदेशका विभिन्न जिल्लामा भारी वर्षा, बाढी तथा पहिरोको जोखिम रहेको सन्दर्भमा विशेष गरी म्याग्दी, बागलुङ, कास्की, तनहुँ, स्याङ्जा, पर्वत, लमजुङ, गोरखा र मनाङ जस्ता पहाडी तथा हिमाली जिल्लाहरूमा "सबै ठाउँमा समान तयारी" भन्दा अति-जोखिमयुक्त (Red/Orange Alert) क्षेत्रहरूमा तत्काल पूर्व-स्थितिमा जनशक्ति तथा स्रोतसाधनको व्यवस्था (Pre-positioning), २४ सै घण्टा प्रभावकारी सूचना प्रवाह र स्थानीय तहको सक्रियता सुनिश्चित गर्नु मुख्य आवश्यकता रहेको छ।

सम्भावित भारी वर्षा हुने क्षेत्र र त्यसबाट असर पुग्न सक्ने मनसुनजन्य विपद् जोखिमका क्षेत्रको पहिचान गर्ने, तथ्याङ्क संकलन गर्ने र पूर्व सावधानी अपनाउन जोखिमयुक्त क्षेत्रका नागरिकहरूलाई पूर्वसूचना दिन र सचेत गराउन सार्वजनिक सूचना जारी गर्ने, प्रदेश मन्त्रालय तथा निकाय, जिल्ला प्रशासन र स्थानीय तहका आधिकारिक सामाजिक सञ्जाल (फेसबुक/ट्विटर) बाट नियमित मौसम अपडेट र चेतावनी सन्देश जारी गर्ने तथा इन्टरनेटको पहुँच नभएका ग्रामीण क्षेत्रहरूमा सुरक्षा निकाय तथा स्थानीय क्लवहरूमार्फत माइकिङ गरी उच्च सतर्कता अपनाउन र सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण हुन जिल्ला सुरक्षा समिति मार्फत सबै स्थानीय तहलाई अनुरोध गर्ने। साथै, विपद्को अवस्थामा तत्काल परिचालन हुन सक्ने गरी सबै सुरक्षा निकाय (नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी र सशस्त्र प्रहरी बल) का विपद् व्यवस्थापन टोली, आवश्यक खोज तथा उद्धार सामग्री र प्राविधिक टोलीलाई उच्च सतर्क अवस्थामा राख्ने प्रदेश सरकारका मन्त्रालयहरू, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहहरूका लागि यो आपतकालीन कार्ययोजना तयार गरिएको छ।

विपद् प्रतिकार्यको सम्बन्धमा विशेष गरी विद्युत अवरोध भएको अवस्थामा वैकल्पिक व्यवस्था, रातको समयमा खोज तथा उद्धार गर्न र आपतकालीन अवस्थामा सुरक्षित आश्रयस्थल (सामुदायिक भवन वा विद्यालय) को तत्काल परिचालनलाई यस कार्ययोजनाको प्राथमिकतामा राखिएको छ।

२. तत्काल कार्यान्वयन गर्नुपर्ने मुख्य कार्यहरू

क्र.सं.	उपाय (Measure)	तत्काल कार्यान्वयन विवरण
१	प्रदेशस्तरीय Incident Coordination सक्रियता	PEOC/मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको समन्वयमा कम्तीमा १ हप्ता पूर्ण सक्रिय; रेड/ओरेन्ज जिल्लाका CDO सँग दैनिक २ पटक अपडेट; जिल्लागत २४/७ Focal Person तोक्ने।
२	DDMC/CDO लाई High Alert Operational Mode मा राख्ने	प्रत्येक पालिकाको २४ घण्टे सम्पर्क व्यक्ति, जोखिमयुक्त बस्ती सूची, अति-संवेदनशील समूह विवरण, evacuation centre र भारी उपकरण inventory तयार।
३	Pre-positioned Search & Rescue (SAR) टोली	जोखिमका आधारमा नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, फायर/SAR र स्वंयसेवक अग्रिम स्टयान्डबाई; डोरी, लाइफ ज्याकेट, स्ट्रेचर, फर्स्ट-एड, पोर्टेबल लाइट, इन्फ्लेटेबल डुङ्गा पूर्व-तैनाथ।
४	Information & Early Warning Team गठन	प्रत्येक high-risk स्थानीय तहमा सानो टोली Municipality → Ward → Community सूचना प्रवाह र घटनापछि उल्टो दिशामा द्रुत रिपोर्टिङ।
५	एकीकृत Communication Tree	DHM → Provincial EOC → CDO/DDMC → Municipality EOC → वडा अध्यक्ष → समुदाय/स्वयंसेवक; अपुष्ट सोशल मिडिया सूचनालाई आधिकारिक चेतावनीबाट छुट्याउने।
६	Community-level High Alert घोषणा	माइकिङ, स्थानीय FM, direct phone/SMS, घरदैलो अभियान; विशेषतः रातको समयमा सुरक्षित स्थानमा सर्नुपर्ने परिवारलाई अग्रिम जानकारी।
७	रातिको समयमा विशेष निगरानी	नदी सतह, पुल, कल्भर्ट र पहिरो क्षेत्रको नियमित अनुगमन; आवश्यकता अनुसार सडक विभागसँग समन्वयमा traffic restriction।
८	Trigger-based Action कार्यान्वयन	भारी वर्षा चेतावनी → High Alert; नदी सतह threshold नजिक → Evacuation readiness; पहिरो संकेत → SAR mobilize पूर्व-निर्धारित ट्रिगरमा तत्काल कारबाही।
९	स्वास्थ्य तथा Evacuation Preparedness	आश्रयस्थलमा खानेपानी, शौचालय, बत्ती, प्राथमिक उपचार, औषधि, महिला-बालबालिका सुरक्षित स्थान र अपाङ्गतामैत्री पहुँच सुनिश्चित।
१०	सुरक्षा निकायसँग संयुक्त Deployment Plan	नेपाली सेना (reinforcement), नेपाल प्रहरी (सूचना/ट्राफिक/प्रारम्भिक उद्धार), सशस्त्र प्रहरी (विशेषीकृत उद्धार), स्थानीय तह (समुदाय परिचालन/आश्रयस्थल) स्पष्ट जिम्मेवारी बाँडफाँड।
११	Rapid Preparedness Status माग	प्रत्येक red/orange जिल्लाबाट उच्च जोखिम बस्ती, सम्भावित विस्थापन, SAR टोली, उपकरण, एम्बुलेन्स र सम्पर्क विवरणसहित एक-पृष्ठे SitRep।
१२	72-Hour Preparedness Order जारी	Life Safety, Early Warning, Pre-positioning, Communication, Information, Protection लाई प्राथमिकतामा राखी आगामी ७२ घण्टा सञ्चालन।

३. रात्रीकालीन तथा विद्युत-अवरोधको अवस्थाका लागि वैकल्पिक व्यवस्थाः

मनसुन विपद् प्रायः रातको समयमा वा विद्युत/सञ्चार अवरोधसँगै आउने भएकाले, दिउँसोको लागि बनाएको योजनाले मात्र पर्याप्त हुँदैन। तलको तालिकाले प्रत्येक जोखिमयुक्त स्थानीय तहले बत्ती गएको, नेटवर्क बन्द भएको वा रातको समयमा समेत तत्काल सक्रिय हुनुपर्ने वैकल्पिक व्यवस्थालाई प्रस्तुत गर्दछ।

विषय	सामान्य व्यवस्था	वैकल्पिक व्यवस्था (Blackout/Night Fallback)	जिम्मेवार निकाय
विधुत आपूर्ति	राष्ट्रिय प्रसारण लाइन; ग्रिड बत्ती।	सोलार ब्याट्री ब्याकअप, जेनेरेटर (सामुदायिक भवन/विद्यालय/स्वास्थ्य चौकीमा अनिवार्य), चार्ज गरिएको पोर्टेबल फ्लडलाइट, हेडल्याम्प, ब्याट्री/ह्यान्ड-क्र्यांक टर्च SAR टोली र वडा कार्यालयमा पूर्व-भण्डारण; लोडसेडिङ/लाइन क्षतिको हकमा वैकल्पिक इन्धन (डिजेल) कम्तीमा ७२ घण्टाको स्टक।	वडा कार्यालय, विद्युत प्राधिकरण, DDMC
रातको समयमा उद्धार (Night SAR)	दिउँसोको उज्यालोमा सामान्य SAR परिचालन।	रातभर संचालन हुने Night SAR उपटोली (helmet-torch, headlamp, waterproof हुइसल/रेडियो सहित); हाइ-रिस्क क्षेत्रमा रातको लागि छुट्टै shift roster; सुरक्षाका कारण नाइट अपरेसनमा सधैं न्यूनतम २ जना स्थानीय अनिवार्य।	नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, नेपाली सेना, स्थानीय फायर/SAR
आपतकालीन सुरक्षित आश्रयस्थल	पूर्व-तोकिएको सामुदायिक भवन।	सामुदायिक भवन उपलब्ध/पहुँचयोग्य नभएमा नजिकैको सामुदायिक विद्यालय, मन्दिर/गुम्बा परिसर, वडा कार्यालय भवनलाई backup shelter का रूपमा अग्रिम सूचीकृत र साँझसम्मै साफ-सुरक्षित गरी राख्ने; हरेक शेल्टरमा न्यूनतम बत्ती, खानेपानी, कम्बल, प्राथमिक उपचार किट रातारात उपलब्ध रहने गरी पूर्व-भण्डारण।	स्थानीय तह, विद्यालय व्यवस्थापन समिति, वडा अध्यक्ष
रातको समयमा तत्काल निकासा (Evacuation) को सूचना	दिउँसो माइकिङ र FM सूचना।	रातको लागि साइरन/घण्टी/परम्परागत खतराको संकेत (जस्तै लगातार सिटी/ड्रम पिट्ने) प्रत्येक जोखिमयुक्त बस्तीमा अग्रिम अभ्यास गराउने; टोल-टोलमा house-to-house night runner (रात्री सूचक स्वंयम्सेवक) खटाउने; मोबाइल नेटवर्क बन्द भएमा हाते रेडियो (VHF/HF) ब्याकअप च्यानल प्रयोग गर्ने; रातको आपत्कालीन निकासा मार्ग र भेला हुने बिन्दु (assembly point) अग्रिम रूपमा रेट्रो-रिफ्लेक्टिभ/चम्किलो चिन्हले अंकित गर्ने।	वडा समिति, Information & Early Warning Team, स्वयम्सेवक
भारी उपकरण (डोजर/एक्स्काभेटर)	जिल्लाको मुख्य मुख्य स्थानमा केन्द्रित।	उच्च जोखिम सडक खण्ड र पहिरो सम्भाव्य क्षेत्र (जस्तै साँघुरो पहाडी सडक, पुरानो पहिरो ट्र्याक) नजिकै डोजर, एक्स्काभेटर, ब्याक-हो-लोडर पहिल्यै पोजिसन गरी अपरेटरसहित रातभर stand by राख्ने; इन्धन र ब्याकअप अपरेटर roster सुनिश्चित; सडक डिभिजन/निजी ठेकेदारसँग रात्रीकालीन immediate-mobilization सम्झौता गर्ने।	सडक डिभिजन कार्यालय, DDMC, स्थानीय तह

गण्डकी प्रदेश सरकार मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय पोखरा, कास्की

३.१ द्रुत जाँच-सूची (Night-Readiness Checklist) हरेक साँझ अनिवार्य चेक गर्ने

१. सोलार/जेनेरेटर ब्याकअप र इन्धन स्टक (कम्तीमा ७२ घण्टा) चार्ज/भण्डारण भएको पुष्टि।

२. आश्रयस्थलका रूपमा तोकिएको सामुदायिक भवन/विद्यालय खुला, सफा र पहुँचयोग्य रहेको पुष्टि; वैकल्पिक शेल्टर (मन्दिर/वडा कार्यालय) पनि तयारी अवस्थामा।

३. डोजर/एक्स्काभेटर तोकिएको स्थानमै, इन्धनसहित र अपरेटर उपलब्ध रहेको पुष्टि।

४. Night SAR उपटोली (headlamp, VHF/HF रेडियो, waterproof उपकरणसहित) खटिएको र roster अनुसार ड्युटीमा रहेको पुष्टि।

५. प्रत्येक जोखिमयुक्त टोलमा night-runner स्वयंसेवक र साइरन/परम्परागत खतरा-संकेत प्रणाली प्रयोगयोग्य अवस्थामा रहेको पुष्टि।

६. मोबाइल नेटवर्क असफल भएमा प्रयोग हुने VHF/HF ब्याकअप च्यानल परीक्षण गरिएको पुष्टि।

४. तत्काल निर्णय तथा कार्यान्वयनका लागि मुख्य प्रस्तावहरू

१. रेड-अलर्ट क्षेत्रमा कम्तीमा ७ दिनका लागि pre-positioned SAR र सुरक्षा-तयारी (रातको shift roster सहित) कायम गर्ने।

२. सबै DDMC/CDO हरूलाई २४ सै घण्टा (24/7) high-alert operational mode मा राख्ने, रातको लागि छुट्टै ड्युटी roster सहित।

३. प्रत्येक high-risk स्थानीय तहमा Information & Early Warning focal team खटाउने र रातको निकासा सूचनाका लागि साइरन/night-runner व्यवस्था गर्ने।

४. Province–District–Municipality–Ward–Community सम्मको एकीकृत communication tree लागू गर्ने, मोबाइल/विद्युत अवरोधको अवस्थामा VHF/HF ब्याकअप च्यानलसहित।

५. प्रत्येक जिल्लाबाट daily preparedness/SitRep र resource-gap report (भारी उपकरण, जेनेरेटर, इन्धन स्टक सहित) प्रदेश PEOC मा अनिवार्य पठाउने व्यवस्था गर्ने।

५. विशेष ध्यानाकर्षण

उपलब्ध मौसम नक्सा र पूर्व-चेतावनीका आधारमा सम्बन्धित जिल्ला तथा स्थानीय तहहरूले GIS वा स्थानीय प्रमाणीकरण (Verification) गरी कुन-कुन स्थानीय तह अति-जोखिममा छन् सोही अनुरूप लक्षित परिचालन (Targeted Deployment) गर्नुहुन अनुरोध छ। साथै, रातको समयमा वा विद्युत/सञ्चार अवरोध हुँदा माथि उल्लेखित वैकल्पिक

गण्डकी प्रदेश सरकार मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय पोखरा, नेपाल

व्यवस्था (सोलार/जेनेरेटर, Night SAR, backup shelter, VHF/HF च्यानल, पूर्व-तैनाथ भारी उपकरण) तत्काल र स्वतः-सक्रिय (auto-triggered) हुनेगरी प्रत्येक स्थानीय तहले आफ्नो Standard Operating Procedure (SOP) मा समावेश गर्नुपर्नेछ।

प्रमुख सचिव/सचिव

मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, गण्डकी प्रदेश

Emergency Response Preparedness Window

मिति: २०८३ भाद्र असोज (Issued: September २२, २०२६)

आधिकारिक सन्दर्भ स्रोत (Official Reference Sources)

- जल तथा मौसम विज्ञान विभाग (DHM) ३ दिने मौसम बुलेटिनः
- https://dhm.gov.np/mfd/#/weather/three-days-bulletin
- राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण (NDRRMA) DRR पोर्टल/BIPAD: https://bipadportal.gov.np

नोटः यो कार्ययोजना तयार गर्दाको मितिमा DHM ले गण्डकी प्रदेशका पहाडी/हिमाली भेगमा (क्रमशः म्याग्दी, बागलुङ, तनहुँ, कास्की, स्याङ्जा, पर्वत, लमजुङ, गोरखा, मनाङ जिल्लामा) भारी वर्षाको उच्च जोखिम पटक-पटक औंल्याइसकेको सन्दर्भ रहेको छ। यस कार्ययोजना लागू गर्नुअघि DHM को ताजा (real-time) बुलेटिन र BIPAD पोर्टलमा उपलब्ध हालसालैको जिल्लागत जोखिम नक्सा अनिवार्य रूपमा हेरी पुष्टि गर्नुपर्नेछ, किनभने मौसम अवस्था छिटोछिटो परिवर्तन हुन सक्छ।